

Unistagem Eesti edukaks!

Raivo Vare, ettevõtja, Arengufondi nõukogu esimees, Eesti Koostöö Kogu nõukogu aseesimees

Eesti ühiskonna edu pant on inimvara, selle tase ja areng. Inimvarast sõltub majandus, milleta pole mõeldav meie ühiskonna jätkusuutlik areng ja heaolu.

Hiljuti arutati Riigikogus riiklikult tähtsa küsimusena 2009. aasta Eesti inimarengu aruannet. Sellelt arutelult, nagu ka Eesti Koostöö Kogu, Arengufondi ja ettevõtluse esindusorganisatsioonide möödunud novembris korraldatud konverentsilt “Eesti pärast eurot” jäi kõlama kurvavõitu sedastus, et Eesti on teatud mõttes kaotanud talle seni omast dünamismi ja läbilöögivõimet, muutunud jäigastunumaks ja kinnisemaks.

2009. aasta Eesti inimarengu aruande raportis, mis on muutunud sisuliselt Eesti sotsiaalteaduste aastaraamatuks, konstateeriti, et majanduslangus on esile toonud Eesti institutsionaalse suutlikkuse ja arengukeskkonna nõrgad küljed. Raporti peatoimetaja professor Marju Lauristini sõnastuses ohustab majanduskriis Eesti inimarengut mitte ainult majandusliku heaolu languse tõttu, vaid sellel on sügav ja kauakestev mõju inimarengu jätkusuutlikkusele, sest suurenenud on meeste eluiga ohustavad riskitegurid, halvenenud laste kasvukeskkond ja hoogustunud noorte väljaränne. Ka tegi kriis teravalt nähtavaks hariduse vähese sidustatuse tööturu vajadustega, haridussüsteemi, sealhulgas nii kutsehariduse kui ka täiskasvanute hariduse paindumatuse tööturu uutele nõudmistele reageerimisel. Ilmnes lastega perede puudulik sotsiaalkaitse.

Eesti sotsiaalset keskkonda iseloomustab paraku pigem traditsionaalsetele suletud ühiskondadele iseloomulik vähene liikuvus ja jäigastunud sotsiaalne struktuur, päritud erisuste (sooliste, rahvuslike) ülekaal saavutatud erisuste (parema sotsiaalse positsiooni saavutamine, eneseteostus harituse, ettevõtlikkuse, karjääri kaudu) ees. Võimetus viia ellu vajalikke reforme ning saavutada haldus- ja haridussüsteemi vastavus majanduse ja ühiskonna arengu eesmärkidele peegeldab üldisemat ühiskondlikku hangumist. Väärtused, mida noored omandavad koolis, perekonnas ja meedias, ei soodusta ühiskonna innovatiivsust ja loovust, milleta meie ühiskonna edu tulevikumaailmas on mõeldamatu. Professor Mati Heidmetsa eespool viidatud novembrikonverentsil öeldud sõnu kasutades toimib Eesti riik noortele ja ka andekamatele tsentri fuugi, mitte magnetina. Regionaalse arengu tasakaalustamatust ei püütagi leevendada. Vastupidi, haldusreform on varsti poliitleksikonis muutumas lausa sõimusõnaks.

Eesti peamine arengutegur

Pole kahtlust, et sotsiaalse mobiilsuse ja regionaalse tasakaalustatuse toetamine suurendaks inimvara efektiivsust ja ühiskonna arenguvõimet. See, kuidas tõsta riigi ja omavalitsuste suutlikkust tagada kõikjal Eestis kvaliteetne elukeskkond ja eneseteostusvõimalused, peaks olema meile võtmeküsimus. Sama sõnumit kannab Eesti inimarengu aruanne 2009 – esmatähtis on võitlus inimvara kadudega haridussüsteemis, terviseprobleemide tõttu ja töötuse mõjul.

Eesti inimarengu aruande 2009 peamine majandussõnum oli, et pärast eurole üleminekut on vaja uuendatud, enam fookustatud majanduspoliitikat, mitte lihtsalt endist poliitikat jätkata. Seda on raske aktsepteerida, sest euroni jõudmine iseenesest on juba saavutus ja tekitab paljudes tunde, et pole vaja midagi muud kui seni tehtut korrata, mis ju viis teatud eduni ... Eesti ettevõtluskeskkond on parem kui teistes Balti riikides, kuigi jääb alla võrdluses teiste Ida-Euroopa riikidega, arenenud Lääne-Euroopaga ja kiirelt areneva majandusega mujal maailmas. Kuid just viimastega võrreldes edukas olla määrab meie jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõimekuse kiiresti muutuv asjaolus maailmas, kus paigaltammumine on tegelikult tagasikukkumine, mida asjaosalised alati kohe ei tajugi.

Majanduse uueks tõusuks on vaja ühiskonna suuremat avatust ja uuenemisvõimet, prioriteetide selget püstitamist ja elluviimist, arvestades muutusi üleilmises ettevõtluskeskkonnas. Võtmeküsimused on, kuidas suurendada Eesti ühiskonna, elanikkonna eri kihtide valmisolekut uuteks pingutusteks, et jõuda pärast eurole üleminekut inimarengu ja majandusarengu "kõrgliigasse", ning Eesti võimekus kohaneda uue üleilmse majanduskeskkonnaga. Seda sõltumata euro tulekust, mis on hea eeldus, aga mitte iseeneslik ainulahend.

Seega on Eesti ees euro tulekust sõltumata valik, kas tulla kriisist välja vaevaliselt ja aeglaselt 4-5 aastat, mille taustaks on senise mudeli ja riigi tegevuse muutumatus, või teha seda kiiremini, veel tugevamana ja konkurentsivõimelisemana. Selleks on aga vaja aktiivset ja eesmärgistatud tegevust nii majandussubjektide kui ka riigi tasandil, mis põhineks visioonil, kuhu me järgmisel etapil, umbes kümne aasta pärast, tahame jõuda.

Kui me lihtsalt nendime, et senine majandusmudel on olnud edukas ja midagi muuta pole vaja, siis pole põhjust loota, et meie elujärg kiiresti paraneb. Viimane nõuab palju suuremaid summasid riigieelarvesse, mida ei suuda kindlustada ka paljudebateeritud progressiivse tulumaksu sisseviimine.

Tehkem lihtne aritmeetiline arvutus: kui praegu kogutakse riigieelarvesse ligikaudu 62 miljardit krooni maksutulust ja sotsiaalkuludena makstakse välja 37 miljardit krooni, siis väljamaksete kahekordistamiseks tuleks maksutulu tõsta vähemalt samapalju. Ainult progresseeruva skaalaga seda summat kokku ei saa. Majandus peab kasvama, peame tootma rohkem lisandväärtust, meie toodang peab olema kallim, et suurema lisandväärtusega majanduselt rohkem makse koguda. Kui oleme edukamad majanduses, tõuseb jätkusuutlikult, "mittekreekalikult" ka elatustase. Kuid meie tootlikkuse ja hinnataseme suhe on viimaste aastatega paigast nihkunud ja hakanud piirama meie konkurentsivõimekust. Kui tööhüügi hind on meil viimase tosina aastaga kasvanud ligikaudu 90 protsenti, siis tootlikkus märgatavalt vähem.

Rahvusliku rikkuse piir

Tartu Ülikooli majandusteadlased eesotsas professor Urmas Varblasega on arvutanud, et olemasoleva majandusstruktuuriga ei jõua me Euroopa juhtivatele riikidele järele ning meie rahvusliku rikkuse piiriks jääb umbes 70-75 protsenti euroliidu keskmisest. Nii-öelda klaaslagi jääb tootlikkuse madala taseme tõttu lihtsalt ette.

Veel mõnda aega on tunda kriisi mõjusid. Eeldades, et peab paika rahandusministeeriumi äsjane prognoos - meie majandus kasvab käesoleval aastal üks protsent ja edaspidi 4-5 aasta jooksul keskmiselt neli protsenti -, jõuame võrreldavates hindades 2008. ehk

kriisieelse aasta tasemele alles 2014. aasta lõpuks. Seega selleks, et kahekordistada oma heaolu lähima 10 aasta jooksul (mis viib meid küll lähemale, kuid ei tee veel võrdseks isegi keskmiselt jõukamate Vana-Euroopa riikidega), peame kasvatama oma majandust ligilähedaselt samavõrra. See aga tähendab eeltoodu valguses, et tuleb kasvada kaks korda kiiremini prognoositust, ja seda jätkusuutlikult, äsjasega sarnase tarbimismulli tekkimist välistades. Kuidas?

Peame end kriisist eksportima ja ka uut kasvu just ekspordi suurenemise abil tagama. See eeldab uusi turge ja tooteid ning investeringuid uutesse tehnoloogiatesse. Selleks tuleb uus majandus kindlustada vajaliku kvalifitseeritud tööjõuga, mille puudumine piirab meie majanduskasvu võimalusi ning on omakorda nii hariduse kui ka sotsiaalvaldkonna paljude koordineeritud toimetehhanismide tulemus jne.

Stiimulid, mida riik on seni oma meetmetega ette näinud, on olemas, aga nende mõju pole fookustatud ega süsteemne ning on suunatud pigem senise majandusmudeli taastamisele. Uue konkurentsivõimelise majandusmudeli tekkeks sellest ei piisa. Palju loodetakse eurole, kuid euro pole taganud automaatset majanduskasvu ja struktuurseid reforme, pole aidanud lahendada põletavaid sotsiaalprobleeme, sealhulgas suurendada tööhõivet, nagu on näidanud Portugali ja Kreeka kurb kogemus. Euro tulek pigem stimuleeriks spekulatiivset varadesse investeerimist, mitte pikaajalist investeringutetulva edu tagavatesse tootmistehnoloogiatesse ja teenustesse.

Meie avatud majandusmudeli edu, eriti praeguse kriisi mõjul piiratud rahalise investeerimisressursi tingimustes on niivõrd seotud meie atraktiivsusega investorite silmis, et on vaja uut riigi ja tema majandusarengu edulugu, nagu seda oli meie eelmine, üleminekuetapi edulugu. Lugu, mis veenaks pika aja jooksul jätkusuutlikesse majandussektoritesse investeerima. Sellise kuvandi või uskumuse tekitamine hõlmab nii atraktiivset majanduskeskkonda kui ka riigi toimetehhanismide efektiivsust ja elukeskkonna inimesi motiveerivat kvaliteeti. Vaid nende olemasolu korral on võimalik luua usutavat ja mingist hetkest juba oma elu elama hakkavat ning "isemüüvat" eduka Eesti lugu, mida rahvusvaheliselt tähistatakse mõistega *country story*. Seepärast ei saa me kuidagi mööda ka riigi ees seisvatest valikutest ja riigi enda töö korraldamise efektiivsemast mudelist. Ilma selleta pole mõtet rääkida eduloost sisuliselt.

Mida eeldab keerukam tootmine

Uuringud näitavad, et riikide väikesed maksutaseme erinevused pole ettevõtjatele kõige olulisem tegur investeerimissihtkoha valikul. Tähtsamad on turgude suurus lähikonnas, ärikeskkond ja korrupsioonitase, kindlus selles, et maksupoliitika üleöö ei muutu. Maksutase on tavaliselt alles neljas-viies tegur. Kui esimesena toodud näitajad on konkurentsivõimelised, maksusüsteem prognoositav, kvalifitseeritud tööjõudu piisavalt ning turud head, ei jäeta protsendi või paari võrra kõrgema maksumäära pärast investeerimata. Uus tehnoloogia tuleb meile valdavalt välisinvestorite kaudu. Maailmas käib armutu võitlus investeerimissihtkohtade vahel. Investeringute meelitamiseks tuleb rakendada intensiivsemaid ja täpsemalt sihituid – kui meil kombeks – nii-öelda rätsepaülikonnana valmivaid võtteid. Isegi siis, kui haridust eraldivõetult ja hüppeliselt parandada, kuid paremat haridust eeldav uus tehnoloogia ning keerukamad töökohad jäävad sisse tulemata, pole haritutel väärilist tööd ja nad lahkuvad riigist. Pole võimatu, et isegi suuremate vahendite

eraldamine haridusele tõstab näiteks pisut ülikoolide taset, aga kõrgtehnoloogilise toodangu osakaal majanduses ei kasva, nagu on öelnud tuleviku-uuriija professor Erik Terk. Praegu on vastuolu selles, et Eestist on saanud kiiresti kallis maa ja me ei suuda enam teha konkurentsivõimeliselt lihtsamat toodangut. Keerukam tootmine vajab insenere, oskustööjõudu, üldse haritud inimesi – neid meil aga napib. Võib eeldada, et see probleem jõuab ka ühiskonna teadvusse: hakatakse väga selgelt tajuma, et kui hariduse tase ei tõuse, ei tule ka kallimaid töökohti. Riik peab seda protsessi stimuleerima tehnoloogiainvesteeringute toetamise ja nn targa töö maksusoodustustega, samuti ümber- ja täiendusõppe, kraadiõppe, keskealiste ja vanemate inimeste, kriisi ajal ka massiivse töötute ümberkvalifikatsiooni, loodusteadusõppe ning majanduse arenguvajadustele suunatud õppe süsteemse ümberkorraldamise ja taseme tõstmise teel. Ning *last but not least*, kõiki nimetatud muutusi peab toetama terviklikule visioonile toetuv süsteemne ja plaanipärane riigi tegevus läbimõeldud poliitikate rakendamise ja regulatsioonide jõustamise näol. Viimast küll kindlasti mitte sel viisil nagu möödunud aastal, kui 406-st Eestis kehtivast seadusest muudeti koguni 306. Õiguslik stabiilsus on investori silmis omaette väärtus. Julgen arvata, et selline massiivne seadusloometegevus oli kaootiline ja põhjustatud Eesti arengu tervikliku nägemuse puudumisest, kaasa arvatud majandusarengu tulipunktide suhtes. Terviklikkuse aluseks saab olla ikkagi visioon. Seepärast ongi Arengufond käivitanud oma seni tehtud valdkondlikele seiretele ja teistele analüüsidele nii Eesti kui ka muude riikide kohta ning juhtivate spetsialistide ja arvamusiidrite seisukohtadele toetudes Eesti kasvuvision 2018 protsessi, mis sai avastardi ühiskonnas laiemas diskussiooni arendamiseks käesoleva aasta 6. mail toimunud Arenguforumil. Loodame, et juba käivituv järjekordne valimiskampaania seda diskussiooni ei pärsi. Sest diskussiooni on Eestile väga vaja.

Eesti kasvuvision 2018

Arengufondi käivitatud Eesti kasvuvisioni kujundamise eesmärk pole koostada üks uus dokument, vaid anda võtmeisikutele ja –institutsioonidele võimalus visiooni kujundamise käigus arendada konkreetset strateegilist arutelu Eesti majanduse tuleviku üle. Julgustades sealjuures vaatama laiemalt, kuhu Eesti majandus võib uutes globaaltingimustes areneda, teha seda süvendatumalt ja igapäevase tegevuse kogemusest ja raamistikust sõltumata.

Iga organisatsiooni strateegilise juhtimise õppekursuse läbinu teab, et organisatsiooni strateegiad põhinevad jagatud visioonil, kuhu ja miks tahetakse jõuda. Visioonid võivad olla pikaajalised või keskpikad, kuid nad on olulised igale organisatsioonile. Eesti majanduse arenguvision peaks kajastama seda, kuidas meie majandus saaks olla uues, kiiresti muutuv maailmamajanduse keskkonnas konkurentsivõimeline ning samal ajal lokaalselt atraktiivne. See kombinatsioon peaks andma lootust meie ühiskonna heaolu jätkusuutlikuks kasvuks ning meie riigi edukamate hulka jõudmiseks.

Arengufondi käivitatud protsessi tööpealkiri on “Kasvuvision 2018”, sest 2018 on sümbolne aastaarv – just sel aastal täitub 100 aastat Eesti iseseisvumisest ja Eestist saab seni suurima rahvusvahelise koosluse ehk Euroopa Liidu eesistujamaa. See oleks igati paras aeg iseenesest kaugema horisondiga kasvuvisioni vahekokkuvõtteks. Seda enam, et visiooni loomisel on oluline meetodiline element erinevate stsenaariumide läbimängimine.

Kuid stsenaariume on raske kirjeldada pikemaks ajaks kui 8–10 aastaks. Globaalsete ja regionaalsete arengute konteksti ja alternatiivseid tulevikuvariante mõistmata pole võimalik ette kujutada taset, kus Eesti peaks majanduslikult konkurentsivõimeline olema. Igal juhul peaks visiooni loomine aitama kujundada ka ühist mõisteaparaati ning ühist efektiivset alust keeruliste ja komplekssete valikute arutamiseks ja analüüsimiseks, mida on vaja pikaajalise visiooni kujundamiseks. Visiooni kujundamine koosneb kolmest staadiumist: majanduskeskkonna mõistmine, kus Eesti on, seejärel väljastpoolt sissepoole stsenaariumide arendamine ning lõpuks Eesti majanduse kasvuisiooni kujundamine. Visioon peaks vastama järgmistele küsimustele. Esiteks, millised on meie eesmärgid ja unistused? See tähendab, millistel väärtustel põhinevat ühiskonda me soovime, millised on meie välissuhted ja poliitikad, meie eesmärgid hariduse, sotsiaalse heaolu, immigratsiooni, looduskeskkonna ja teistes valdkondades. Nagu näha, pole need küsimused sugugi puhtmajanduslikud ning on pigem inimvara, elukvaliteedi ja ühiskonna kui tervikuga seotud fundamentaalsed valikud. Ees on palju vaidlusi, kuid nende objektide ühine formuleerimine aitab kindlasti edasi kõiki. Rõhutan: nende eesmärkide ja unistusteni jõudmiseks on palju teid ja võimalusi, seega ka erinevaid poliitikaid ja nende teostamise variante.

Millise ühiskonnani tahame jõuda

Igal juhul peaksime olema võimelised kokku leppima, kuhu, millise ühiskonnani tahame jõuda. See ühiskond pole lihtsalt jõukas, vaid kindlasti isiksuse- ja talendikeskne, mõõdukalt konkurenti stimuleeriv ning lihtsalt selline, kus inimestel on hea elada.

Siiani on selleks Eesti paleuseks kipunud seadma Skandinaavia-tüüpi heaoluühiskonda, mis on samuti uute katsumuste ees. Näiteks äsja tutvustas Soome innovatsioonifond SITRA, mille eeskujul on loodud ka meie Arengufond, tulevikuvisiooni “Soome elujõu allikad” (www.elinvoimanlahteet.fi/elinvoimanen_suomi). Taustaks analüüsidel põhinev arusaam, et vanamoodi jätkates, majandust struktuurselt ümber korraldamata ja selle nimel proaktiivselt tegutsemata olemasolevat heaoluühiskonda kaua enam ülal pidada ei suudeta. Meie aga armastame tuua ülimalt eeskujuks just Soomet! Ilmselt tasuks loobuda mõttest soomlasi kopeerida ja vaadata juba praegu, mis suunas nemad majandust restruktureerivad. Muuseas, soomlaste visioonist tuli ilmsiks kolm olulist valdkonda, mida Soome ühiskonnas tuleks muuta: innovaatilise juhtimise arendamine on keerukas ja ei vasta praegustele väljakutsetele (ja seda selles vallas liidrite hulka arvatavas Soomes!), ettevõtlikkuse tase ühiskonnas ja erinevates tegevusvaldkondades on puudulik ning heaolu loomiseks on tarvis rakendada uusi mudeleid.

Seda kõike on vaja, et Soomes kujuneks inimeste- ja lahendustekeskne teenusemajandus, mis on konkurentsivõimeline ja arvestatav kogu maailmas. Hoiatusena rõhutatakse, et sellised arengud eeldavad valmisolekut suurteks muutusteks ning eestvedajaid. Mõlemaga on senise heaoluga harjunud ühiskonnas raskusi.

Teine küsimus, mis nõuab vastamist, on: millistes valdkondades oleme “mängijad”, milliseid majandussektoreid peame eelisarendama, millised osad väärtusahelates fookusse koondama, millistele turgudele suunduma ja milliste kanalite kaudu?

Kolmas küsimus edu saavutamiseks on: millist ärikeskkonda peame arendama, milliste omaduste ja oskustega inimvara vajame, millist organisatsioonilist ja institutsionaalset korraldust ja poliitikaid on meile vaja?

Ning neljas küsimus: milliseid inim-, finants- ja teisi võimekusi peame arendama ning millised on praegu puudujäägid?

Kui saame neile küsimustele vastused, suudame neid sünteesides jõuda ka oma eesmärkide ja unistusteni. Samuti selleni, kuidas need vastused võiksid erinevates tulevikustsenaariumides realiseeruda, et leida suundi, kuidas oma visioonile maksimaalselt lähedane tulemus saavutada. Visioon on alati natuke idealistlik, nagu unistus, mille täitumise poole püüelda.

Unistagem koos!

Kord ütles üks mees: "I have a dream ...". See unistus mõjutas kogu maailma arengut 1960–70-ndatel. Ka meie peaksime unistama ja oma unistuste elluviimise nimel tegutsema. Mina igal juhul unistan.

Unistan ühiskonnast, millele on iseloomulik kõrge elukvaliteet, avatus ja põhjendatud rahvuslik uhkus. Kus on rikas ja unikaalne kultuurielu ning hea elukorraldus. Koostöö ja konkurents on omavahel tasakaalus ja koostoimes nii sotsiaalses kui ka majanduselus. Puhta looduse ja tervisliku keskkonnaga maa, mis isegi selles vallas esirinnas olevas Läänemere regioonis on parim. See on inspireeriv koht elamiseks ja töötamiseks, kus sallitakse erinevusi ja positiivset ambitsioonikust. Soositud on loomingulisus ja ettevõtlikkus. Avalikke ja erahuve ei vastandata *a priori*, vaid leitakse ja kasutatakse kõigi hüveks efektiivselt ära erinevate huvide ühisosa. Sotsiaalne turvalisuse aste on kõrge, kuid mitte demotiveeriv. Elukorralduse põhimõtteks on saanud vastandumise asemel kaasamine ja koostöö, ühiskonna asjade juhtimisse kaasatakse laialdaselt kodanikuühiskonda ja selle organisatsioone. Pole keelelist eraldatust, eesti keelt oskavad väga hästi kõik meie nooremad muukeelsed elanikud ning ka vene keelerühma inimesed võtavad aktiivselt osa ühiskonna ja majanduse arendamisest. Iga Eesti koolilõpetaja oskab eesti keelele lisaks vähemalt kolme keelt.

Enamikus eluvaldkondades tegutsejate hulgas on arvukalt rahvusvahelisi konkurentsivõimelisi isikuid ja organisatsioone, nii firmasid kui ka loomeinimesi. Talent on hinnas, seda otsitakse ja arendatakse süsteemselt. Talente tuuakse ka välismaalt, pakkudes neile vajaduse korral sobivaid eritingimusi. Haridus on universaalne ja kvaliteetne. Riik suunab teadlikult pikemaks ajaks ette haridusvalikuid, tagades hariduse vastavuse majanduse struktuursetele vajadustele. Noorte hulgas on popim saada inseneriks kui juristik. Haritud inimesi saadetakse riikliku programmi abil õppima välismaa parimatesse kõrgkoolidesse, et hankida teadmisi ja suhtevõrgustikke tulevikuks. Eesti Ülikool on Euroopa esiviiekümnes oma kvaliteedi ja tulemuslikkusega, mistõttu sinna tahetakse õppima tulla nii ümbritsevate regioonide riikidest kui ka kaugemalt.

Eesti annab arvestatava panuse nii regionaalsete kui ka globaalsete välispoliitiliste küsimuste lahendamisse, järgides mitte ainult partnerorganisatsioonide, vaid ka omaenese huve, sealhulgas aktiivselt (välis)majanduslikke. Meie riik on üleilmselt hästi ühendatud poliitiliste ja kommunikatiivsete võrgustikega, Eesti otsustajad ja spetsialistid mõistavad süvitsi maailmas toimuvat ning on hinnatud rahvusvahelistes koostöövõrgustikes kui sõnakad ja teadjad inimesed.

Eesti pole kaugel Euroopa ääremaa, kuhu on raske jõuda ning kus on viletsale kliimale lisaks ka sallimatud inimesed, vaid see on maa, kuhu on hea tulla ning kus on meeldiv töötada ja

äri teha. Suhted Skandinaaviamaade, Balti riikide, Poola, Saksamaa ja Venemaaga on tasakaalukad ja vastastikku kasulikud, tehes Läänemere regioonist eduloo, mida temast loodetaksegi.

Eesti majandus on modernne, paljus teadmiste ja uute tehnoloogiate põhine. Eesti on atraktiivne välisinvestoritele ja kodumaistele investeringutele, Euroopas hinnatud äriajamise koht. Kehtestatud regulatiivne keskkond on soodne, soosib investeringuid ja tarka tööd, muutes Eesti innovatsiooni ja hariduse keskuseks, mille majandusliku konkurentsivõimekuse selgroo moodustavad kõrge lisandväärtusega rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised eksportmajanduse harud. Majanduselu on hästi struktureeritud ja edumeelne. Valitsus reageerib kiiresti ja paindlikult uutele väljakutsetele ja muutustele, olles visioonipõhise strateegilise juhtimise suurepärase näide. Tänu sellele on Eesti kujunenud Kesk- ja Ida-Euroopa liidriks ja eeskujuks ning tal on arvukalt järgijaid teistes maailmanurkades. Edu mõõdupuuks pole minu unistuste Eestis mitte raha, jõukus ega positsioon, vaid eneseteostus ja tarkus. Valitsevad sallivus ja heas mõttes enesekindlus. Pole mõttelaiskust ega eneseimetlust ning liidrite eestvedamisel tegeldakse sihikindlalt ja strateegiliselt majanduse struktuurse ümberkorraldamisega, et kohandada seda ettenägelikult pidevalt muutuva maailma väljakutsetega. Eestis on poliitika tõeline kutsumus ja austusväärne tegevus, poliitika tipus olevate juhtide ja parteide sisulise konkureerimise ainus eesmärk on jõuda parimal viisil visioonidel põhineva eduka ühiskonna ja majanduseni. Meie traditsiooniliselt nõrkuseks peetav väiksus on muudetud igas mõttes meie tugevuseks. Selle unistuste ühiskonnani ei jõuta siblides ja lihtsalt sobitudes. See on võimalik üksnes sihikindla eesmärgistatud tegevusega ning ainult siis, kui suudetakse unistada. Suurelt unistada. Kas te olete valmis unistama Eesti edukaks? Vähemalt proovige!